

Η σοβαρή νεανική παραβατικότητα μπορεί να αντιμετωπισθεί με τη θανατική ποινή;

Η εμπειρία των Η.Π.Α.

ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΜΑΓΓΑΝΑ
Καθηγητή Τομέα Εγκληματολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

«Από το 1979 (έως το 1989) η Διεθνής Αμνηστία κατέγραψε μόλις οκτώ εκτελέσεις παραβατών κάτω των 18 ετών σε παγκόσμιο επίπεδο, οι τρεις από τις οποίες έγιναν στις Η.Π.Α. Οι άλλες πέντε έλαβαν χώρα στο Πακιστάν, στο Bangladesh, στη Ρουάντα και στα νησιά Barbados [...]».

**Justice Brennan, Stanford V. Kentucky, Wilkins V. Missouri, 492 U.S.,
109, S. Ct. 2669 (1989)**

Στη δημοσίευση αυτή, εκτίθεται το πως αντιμετωπίζει το Ακυρωτικό των Η.Π.Α. το θέμα της επιβολής της θανατικής ποινής σε νέους παραβάτες.

Στην πρώτη περίπτωση που αφορά ένα νέο 15 χρονών, το δικαστήριο κήρυξε το μέτρο αντισυνταγματικό ως αποτελούν σκληρή και αήθη τιμωρία.

Αντίθετα, στις άλλες δύο υποθέσεις που αφορούσαν νέους 16 και 17 ετών, η πλειοψηφία του Ακυρωτικού έκρινε το μέτρο συνταγματικό.

Ο συγγραφέας τονίζει ότι η θανατική ποινή αποτελεί την «εύκολη λύση» σε περιπτώσεις όπου η ευθύνη για την τραγική κατάληξη του νέου οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στο ότι οι διάφοροι κοινωνικοποιητικοί μηχανισμοί δεν έπαιξαν το ρόλο που έπρεπε.

Εισαγωγή

I. Η υπόθεση Thompson. Τα 15 χρόνια του δράστη
αιτία ενός φιλελεύθερου ανοίγματος
της πλειοψηφίας των δικαστών

- A. Πραγματικά περιστατικά
και δικαστική πορεία της υπόθεσης
- B. Κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο
- Γ. Η απόφαση της πλειοψηφίας
- Δ. Η απόφαση της μειοψηφίας.

II. Η υπόθεση Stanford και Wilkins:
Η πλειοψηφία γίνεται μειοψηφία
Επικράτηση σκληρών συντηρητικών θέσεων

- A. Πραγματικά περιστατικά και δικαστική πορεία της υπόθεσης
- B. Κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο
- Γ. Η απόφαση της πλειοψηφίας
- Δ. Η απόφαση της μειοψηφίας

Συμπερασματικές σκέψεις

Εισαγωγή

Σε δύο, σχετικά πρόσφατες, σημαντικές αποφάσεις το Ακυρωτικό Δικαστήριο των Η.Π.Α. ασχολήθηκε με τη συνταγματικότητα του μέτρου της θανατικής ποινής όταν επιβάλλεται σε νέους που δεν είχαν συμπληρώσει μία ορισμένη ηλικία κατά την τέλεση της πράξης. Σε μία απόφαση του 1988, το Ακυρωτικό δημιούργησε ελπίδες όταν η πλειοψηφία των δικαστών έκρινε ως αντισυνταγματική την επιβολή της θανατικής ποινής σ' ένα νέο 15 ετών¹ υπό την έννοια ότι μία τέτοια ποινή αποτελεί «σκληρή και αήθη τιμωρία» (cruel and unusual punishment).

1. *Thompson v. Oklahoma*, 487 U.S. 815, 108 S.Ct 2687 (1988).

Δυστυχώς, ένα χρόνο αργότερα, η πλειοψηφία των δικαστών μετεβράπη σε μειοψηφία κρίνοντας (το Ακυρωτικό) ως συνταγματική την επιβολή της θανατικής ποινής σε δύο νέους 16 και 17 ετών.²

I. Η υπόθεση Thompson: Τα 15 χρόνια του δράστη αιτία ενός φιλελευθέρου ανοίγματος της πλειοψηφίας των δικαστών

Στην υπόθεση αυτή ο Thompson καταδικάστηκε σε θάνατο για φόνο 1ου βαθμού. Η βασική ερώτηση που απασχόλησε τους δικαστές ήταν αν η εκτέλεση της ποινής αντίκειται στο Σύνταγμα που απαγορεύει την επιβολή «σκληρών και αήθων ποινών», δεδομένου ότι ο δράστης ήταν μόλις 15 χρόνων κατά το χρόνο τέλεσης του εγκλήματος.

A. Πραγματικά περιστατικά και δικαστική πορεία της υπόθεσης

Ο Thompson, μαζί με άλλους τρεις συντρόφους, σκότωσε, κατά τρόπο βάνουσο, τον πρώην γαμπρό του νωρίς το πρωί την 23 Ιαν. 1983. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το θύμα πυροβολήθηκε δύο φορές και βρέθηκε με βαθιές πληγές από μαχαίρι στο λαιμό, το στήθος και το υπογάστριο. Είχε επίσης πολλές εκχυμώσεις και ένα σπασμένο πόδι. Η αφορμή για το έγκλημα αυτό φαίνεται ότι υπήρξε το γεγονός ότι το θύμα είχε κακοποιήσει σωματικά την αδελφή του δράστη. Μετά το θάνατο, έδεσαν το πτώμα σ' ένα μπλόκ από τσιμέντο και το έριξαν στο ποτάμι όπου έμεινε για 4 εβδομάδες.

Και οι τέσσερις συμμετοχοί καταδικάστηκαν σε θάνατο μετά από ξεχωριστές δίκες. Επειδή όμως ο Thompson ήταν μόλις 15 ετών, έπρεπε πρώτα να προσδιορισθεί αν θα μπορούσε να μεταφερθεί από το σύστημα δικαιοσύνης για νέους σ' εκείνο των ενηλίκων.

Το δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρχαν βάσιμες προοπτικές επανένταξης για τον Thompson μέσα στο πλαίσιο του συστήματος για τους νέους και ότι θάπρεπε να θεωρηθεί υπεύθυνος για τις πράξεις του ως ενήλικος και να υποστεί τη δίκη κατά συνέπεια. Έγινε λοιπόν η μεταφορά (waiver) της υπόθεσης στο δικαστήριο ενηλίκων.

Στο στάδιο της επιβολής της ποινής, ο εισαγγελέας τόνισε δύο επιβαρυντικές περιστάσεις: α) ότι ο φόνος ήταν ιδιαίτερα σκληρός και ειδικής και β) υπήρχε πιθανότητα ο δράστης να τελέσει νέες πράξεις βίας που θα αποτελούσαν μία απειλή για το κοινωνικό σύνολο. Οι ένορκοι δέχθηκαν την πρώτη επιβαρυντική περίπτωση και καταδίκασαν σε θάνατο. Το Εφετείο επικύρωσε την καταδίκη σε θάνατο διότι από τη στιγμή που ο

2. *Stanford v. Kentucky, Wilkins v. Missouri*, 492 U.S. 109 S.Ct. 2669 (1989).

ανήλικος μπορεί να δικάσσει ως ενήλικος, μπορεί επίσης να τιμωρηθεί με τις ίδιες ποινές.

Β. Κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο

Μία κλινική ψυχολόγος που κατέθεσε στη δίκη τόνισε ότι, κατά την άποψή της, ο Thompson μπορούσε να διακρίνει το καλό από το κακό, αλλά παρουσίαζε αντικοινωνική προσωπικότητα που δεν μπορούσε να επηρεαστεί από το σύστημα για την νεότητα. Πρόσθεσε (πράγμα σημαντικό ως επιβαρυντικός παράγων) ότι ο Thompson πίστευε ότι εξαιτίας της ηλικίας του δεν θα μπορούσε να του επιβληθεί σοβαρή ποινή και επομένως ότι η πράξη του δεν θα είχε σοβαρές συνέπειες.

Όσον αφορά το παρελθόν του νέου, ήταν αρκετά βεβαρημένο. Το 1980 και 1981 συνελήφθη για επίθεση και σωματικές βλάβες. Το Μάιο του 1982 για απόπειρα διάρρηξης. Τον Ιούλιο, για επίθεση και σωματική βλάβη με μαχαίρι και το Φεβρουάριο του 1983 για επίθεση με φονικό όπλο. Παρ' όλο που του προσφέρθηκαν όλες οι υπηρεσίες του Συστήματος Υγείας και Πρόνοιας κανένα από τα μέτρα αυτά δεν κατάφερε να τον βελτιώσει.

Ο Thompson αποτελούσε επομένως μία περίπτωση όπου ο κρατικός μηχανισμός είχε ήδη δηλώσει παραίτηση και αδυναμία χειρισμού της υπόθεσής του.

Γ. Η απόφαση της πλειοψηφίας

Κύριο σημείο αναφοράς, υπήρξε η 8η Τροποποίηση του Αμερικανικού Συντάγματος που απαγορεύει τις σκληρές και αθέμιτες ποινές. Όμως οι συντάκτες αυτής της νομοθεσίας δεν προσδιόρισαν το πλαίσιο, την ερμηνεία και την έκταση αυτής της απαγόρευσης. Ανέθεσαν το ρόλο στις επόμενες γενεές δικαστών που θάπρεπε να χρησιμοποιήσουν ως οδηγό τα «εξελισσόμενα κριτήρια ηθικότητας (decency) που προσδιορίζουν την πρόοδο μιας ώριμης κοινωνίας.»³

Για να καθορισθεί, για παράδειγμα, αν ένας νέος κάτω των 16 ετών μπορεί να καταδικασθεί σε θάνατο θα πρέπει να βασιστούμε στις υπάρχουσες νομοθεσίες, στις αποφάσεις των δικαστηρίων για να δούμε αν όλοι αυτοί οι δείκτες της ηθικότητας μίας κοινωνίας καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ένα τόσο νέο πρόσωπο έχει το βαθμό υπαιτιότητας που δικαιολογεί τη θανατική ποινή.

Η εμπειρία της ανθρωπότητας μας δείχνει ότι πάντοτε υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στις ικανότητες των παιδιών και των ενηλίκων σε τομείς όπως οι συμβάσεις, το δικαίωμα του εκλέγειν, η αντιμετώπιση από το

3. *Trop v. Dulles*, 356 U.S. 86.78 S.Ct 590 (1958).

ποινικό δίκαιο.⁴ Συγκεκριμένα, στην Οκλαχομα, την Πολιτεία του κατηγορουμένου, ένας ανήλικος δεν μπορεί να ψηφίσει, να γίνει ένορκος, να αγοράσει αλκοόλ ή τσιγάρα. Όλες αυτές οι νομοθεσίες εκφράζουν τη θέση ότι ένας 15 - χρονος δεν είναι έτοιμος ν' αναλάβει όλες τις υπευθυνότητες ενός ενήλικου.

Και εδώ αρχίζει το παιχνίδι των αριθμών με στόχο να το χρησιμοποιήσουν οι δικαστές υπέρ ή κατά της θανατικής ποινής. Αυτή η ανταλλαγή διαξιφισμών ανάμεσα στην πλειοψηφία και τη μειοψηφία των δικαστών για να χρησιμοποιήσει η κάθε πλευρά τον αριθμό των πολιτειών που αναγνωρίζουν ή απορρίπτουν τη θανατική ποινή για τους νέους δεν φαίνεται να έχει νόημα και είναι στείρα και χωρίς ουσία. Γίνεται ίσως κατανοητή όταν γνωρίζομε ότι οι κάτοικοι των Η.Π.Α. θεωρούν την πλειοψηφία ως κάτι το ιερό χωρίς να εξαιρούν κάθε περίπτωση. Αν αντιπαραβάλλομε την κατάσταση στις Η.Π.Α. με αυτό που συμβαίνει στα Ευρωπαϊκά κράτη ή και τον Καναδά τότε βλέπομε ότι, παρά το γεγονός ότι οι δημοσκοπήσεις του κοινού δίνουν μία σημαντική πλειοψηφία στους υπέρμαχους της θανατικής ποινής οι διάφορες νομοθεσίες καταργούν σταθερά και σταδιακά το μέτρο αυτό. Επομένως η λογική των αριθμών εξηγείται μόνο λόγω του βορειο-αμερικανικού πλαισίου.

Εν πάσει περιπτώσει, οι δικαστές της πλειοψηφίας τονίζουν ότι σε 14 Πολιτείες η θανατική ποινή απαγορεύεται εντελώς ενώ στις 19 όπου επιτρέπεται, δεν προσδιορίζεται ρητά το minimum ορίου ηλικίας. Θεωρητικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί για την τελευταία κατηγορία νομοθεσιών ότι επιτρέπουν την εκτέλεση παιδιών 10 χρόνων. Αυτό βέβαια είναι απαράδεκτο και αντίκειται σαφώς προς την αρχή της στενής ερμηνείας των ποινικών νόμων. Αντίθετα, στην περίπτωση των 18 Πολιτειών που προσδιόρισαν το minimum ηλικίας για την επιβολή της θανατικής ποινής ορίζεται ρητά ότι ο δράστης πρέπει να έχει συμπληρώσει το 16ο έτος κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης.

Η απαγόρευση εκτέλεσης ενός νέου κάτω των 16 ετών συνάδει επίσης με τις απόψεις που έχουν εκφράσει έγκυρες επαγγελματικές ενώσεις καθώς και με τις απόψεις άλλων κρατών που μοιράζονται την αγγλο-αμερικανική κληρονομιά αλλά και των ηγετικών κρατών της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος ο Αμερικανικός Δικηγορικός Σύλλογος και το Αμερικανικό Ινστιτούτο Δικαίου εξέφρασαν την αντίθεσή τους προς το μέτρο αυτό.

Αν στηριχθούμε στα υπάρχοντα στοιχεία από μία επιστημονική έρευνα ως προς το πόσοι νέοι κάτω των 16 χρόνων εκτελέστηκαν κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα, ο αριθμός κυμαίνεται μεταξύ 18 και 20 με τελευταία εκτέλεση το 1948. Ο δρόμος που χαράχτηκε τις 4 τελευταίες δεκαετίες οδηγεί αναμφίβολα στο σημείο ότι η επιβολή της θανατικής ποι-

4. *Gross v. Lopez*, 419 U.S. 565, 95 S.Ct 729/1975.

νής σε παιδιά 15 ετών είναι πλέον απαράδεκτη και ανυπόφορη για την κοινωνική συνείδηση.

Οι στατιστικές του αμερικανικού Υπ. Δικαιοσύνης δείχνουν ότι από το 1982 έως το 1986, ένας μέσος ετήσιος αριθμός 16.000 περίπου προσώπων, συνελήφθησαν για εκούσια εγκληματική ανθρωποκτονία (*wilfull criminal homicide*). Από την ομάδα αυτή των 82,094 προσώπων, 1393 καταδικάστηκαν σε θάνατο. Μόνο πέντε, ανάμεσα στους οποίους και ο Thompson ήταν κάτω των 16 ετών.

Ανεξάρτητα πάντως από τα παραπάνω επιχειρήματα ανήκει στους δικαστές του Ακυρωτικού των Η.Π.Α. ν' αποφασίσουν αν το Σύνταγμα επιτρέπει την επιβολή της θανατικής ποινής σε νέο που τέλεσε το αδίκημα όταν ήταν μόλις 15 χρόνων.⁵ Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, οι δικαστές πρέπει πρώτον να αναρωτηθούν αν η υπαιτιότητα του νέου θα μετρηθεί με τα ίδια κριτήρια όπως του ενηλίκου και δεύτερον αν η εφαρμογή της θανατικής ποινής στους νέους παραβάτες συνεισφέρει ουσιαστικά στους στόχους που έχουν καθοριστεί γι' αυτή την ποινή.

«Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ποινή πρέπει να συνδέεται άμεσα με την προσωπική ευθύνη του κατηγορουμένου.»⁶ Υπάρχει επίσης γενική συμφωνία γύρω από την πρόταση ότι οι νέοι είναι λιγότερο ώριμοι και υπεύθυνοι από τους ενηλίκους. Ο παράγων αυτός οδηγεί σε μία πιο επιεική μεταχείριση των νέων στις σοβαρότερες υποθέσεις.

Όμως η νεότητα είναι κάτι περισσότερο από ένα χρονολογικό γεγονός. Είναι μία κατάσταση ζωής όπου το άτομο επηρεάζεται και μπορεί να υποστεί ψυχολογική βλάβη πιο εύκολα. Ειδικότερα κατά τη διάρκεια των χρόνων διαμόρφωσης των νέων, οι ανήλικοι δεν έχουν την εμπειρία, την προοπτική και την κρίση που αναμένουμε από τους ενηλίκους.⁷

«Οι νέοι, ειδικά στην πρώτη και μεσαία νεανική ηλικία, είναι πιο ευάλωτοι, πιο παρορμητικοί και λιγότερο πειθαρχημένοι από τους ενηλίκους. Τα εγκλήματα που τελούν, μπορεί να προξενούν την ίδια βλάβη στα θύματα, όμως πρέπει να τιμωρηθούν ελαφρύτερα, διότι έχουν μικρότερη ικανότητα από τους ενηλίκους, να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους και να σκεφτούν μακροπρόθεσμα. Επί πλέον, η νεανική παραβατικότητα δεν οφείλεται αποκλειστικά σε σφάλμα του νέου. Τα εγκλήματα των νέων αντικατοπτρίζουν την αποτυχία της οικογένειας, του σχολείου και του κοινωνικού συστήματος, θεσμών που μοιράζονται την ευθύνη για την εξέλιξη της αμερικανικής νεολαίας.»⁸

5. *Enmund v. Florida*, 458 U.S. 797, 102 S.Ct 3368.

6. *California v. Brown*, 479 U.S. 538, 107 S.Ct 837 (1987).

7. *Bellotti, v. Baird*, 443 U.S. 692 (1979).

8. *Report of the Twentieth century fund Task Force on sentencing Policy Toward Young offenders*, (1978).

Εδώ βρίσκεται, ίσως, ένα από τα σημαντικότερα σημεία της απόφασης της πλειοψηφίας. Το γεγονός, δηλαδή, ότι τονίζουν τη μεγάλη ευθύνη των διαφόρων «κοινωνικοποιητικών θεσμών» στην κατάληξη ορισμένων νέων.

«Απειρία, χαμηλή μόρφωση και ευφυία οδηγούν το νέο να μη μπορεί να εκτιμήσει τις συνέπειες της συμπεριφοράς του και ταυτόχρονα να ωθείται περισσότερο από τις παρορμήσεις ή την πίεση.»

Όσον αφορά τη θανατική ποινή, θεωρείται ότι εξυπηρετεί δύο κοινωνικούς στόχους: την ανταπόδοση και τον εκφοβισμό των εγκληματιών που θα ήταν επιρρεπείς να τελέσουν σοβαρά εγκλήματα. Ο στόχος της ανταπόδοσης δεν μπορεί να ισχύσει για ένα νέο 15 ετών δεδομένης της μικρότερης υπαιτιότητας του νέου παραβάτη, της δυνατότητας που έχει ακόμη ο νέος για ν' αναπτυχθεί καθώς και της υποχρέωσης που έχει η κοινωνία απέναντι στα παιδιά.

Αλλά και ο στόχος του εκφοβισμού δεν μπορεί να επιδιωχθεί. Οι στατιστικές του Υπ. Δικαιοσύνης δείχνουν ότι ένα ποσοστό 98% των συλλήψεων για υπαίτιο ανθρωποκτονία αφορά άτομα άνω των 16 ετών. Αν αποκλείσουμε αυτή την τελευταία κατηγορία από εκείνες που μπορεί να επιβληθεί η θανατική ποινή, το γεγονός αυτό δεν θα επηρεάσει την εκφοβιστική προληπτική σημασία της ποινής του θανάτου για τη μεγάλη πλειοψηφία των πιθανών εγκληματιών. Αλλά και γι' αυτούς που είναι κάτω των 16 ετών, ο εκφοβισμός δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο. Διότι, πρώτον είναι αμφίβολο ότι ο νέος θα υπολογίσει τόσο προσεκτικά τη σχέση κόστους - οφέλους της πράξης και δεύτερον ακόμα και αν κάμει ένα ψυχρό υπολογισμό, είναι αστείο να πιστεύει κανείς ότι ο νέος δεν θα προβεί στην πράξη του, όταν γνωρίζει ότι ένας μικρός αριθμός ατόμων της ηλικίας του εκτελέστηκαν κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα.

Οι δικαστές της πλειοψηφίας δηλώνουν λοιπόν πεπεισμένοι ότι η θανατική ποινή για τους νέους δεν μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων που επιδιώκει. Δεν αποτελεί λοιπόν τίποτε άλλο, παρά μία άσκοπη και άχρηστη επιβολή πόνου και συμφοράς⁹ και κατά συνέπεια είναι αντισυνταγματική.

Ο δικαστής O'Connor, ο οποίος συντάχθηκε με την πλειοψηφία για ξεχωριστούς λόγους, τόνισε ότι καμία νομοθεσία των Η.Π.Α. δεν αποδέχεται ρητά την επιβολή της θανατικής ποινής κάτω από τα 16 χρόνια. Αναφέρει μάλιστα δύο παραδείγματα. Της πολιτείας της Ν.Υόρκης, η οποία, πρόσφατα, κατέβασε το όριο ηλικίας για τη μεταφορά του νέου στα δικαστήρια ενηλίκων στα 13 χρόνια ενώ από την άλλη η θανατική ποινή απαγορεύεται εντελώς. Και η πολιτεία του Ν.Jersey, που κατέβασε το όριο ηλικίας για τη μεταφορά στα 14 χρόνια, ενώ η νομοθεσία προ-

9. *Coker v. Georgia*, 433 us. 97. us. Ct. 2861

βλέπει τα 18 χρόνια ως ηλικία *minimum* για τη θανατική ποινή. Επομένως, αυτά τα δύο θέματα (λόγοι που επιβάλλουν τη μεταφορά και λόγοι που επιβάλλουν τη θανατική ποινή) δεν συνδέονται μεταξύ τους και τα όρια ηλικίας καθορίζονται ανεξάρτητα για κάθε μία από τις δύο περιπτώσεις.

Σύμφωνα με την 8η Τροποποίηση του Αμερικανικού Συντάγματος, η θανατική ποινή θεωρήθηκε ανέκαθεν ως κάτι ξεχωριστό από τις άλλες ποινές. Κατά συνέπεια, το Ακυρωτικό επέβαλλε μια σειρά ουσιαστικών και δικονομικών όρων με στόχο να εξασφαλισθεί ότι η θανατική ποινή θα επιβληθεί μετά από σοβαρή και ψύχραιμη σκέψη.

Δ. Η απόφαση της μειοψηφίας

Η μειοψηφία των δικαστών που θα μετατραπεί σε πλειοψηφία μετά από ένα χρόνο όταν θα πρόκειται για νέους 16 και 17 ετών, εδώ, όπου ο ανήλικος είναι μόλις 15 ετών, περιορίζεται σε μία τακτική υποχώρηση αναγγέλλοντας απλά τις προθέσεις της μέσω του δικαστή *Scalia*, ο οποίος τονίζει ότι, στην περίπτωση *Thompson*, το δικαστήριο δεν έχει κληθεί για ν' αποφασίσει αν η θανατική ποινή επιβάλλεται αυτόματα σε νέους κάτω των 16 ετών χωρίς να εξετασθεί η ωριμότητα ή η ηθική τους υπαιτιότητα. Απλά, το θέμα έγκειται στο αν υπάρχει ένα *consensus* σε εθνικό επίπεδο, ότι δεν μπορεί να υπάρξει εγκληματίας κάτω των 16 ετών έστω και κατά μία μέρα, ο οποίος μετά από ατομική εξέταση των συνθηκών τέλεσης του εγκλήματος μπορεί να θεωρηθεί αρκετά, ώριμος και υπεύθυνος για να του επιβληθεί η θανατική ποινή για ορισμένα εγκλήματα. Στο σημείο αυτό, ο δικαστής *Scalia* διαφωνεί ρίχνοντας το βάρος στην εξατομικευμένη εξέταση κάθε υπόθεσης και θεωρώντας μία τέτοια θέση ως κοινωνιολογικά, ηθικά και κατά συνέπεια συνταγματικά ανυποστήρικτη.

Η ουσία όμως βρίσκεται στην ακόλουθη φράση όπου φαίνεται καθαρά ότι προτιμά τη γνώμη της «σιωπηρής» (;) πλειοψηφίας.

«Από πρώτη άποψη, η φράση «σκληρή και αήθης τιμωρία», περιορίζει στα εξελισσόμενα κριτήρια της κοινωνίας και όχι σ' εκείνα που προσδιορίζονται από την προσωπική μας συνείδηση.»¹⁰

Η αντεπίθεση που εκδηλώθηκε υποτυπωδώς στην υπόθεση *Thompson*, θα γίνει άποψη της πλειοψηφίας στις επόμενες δύο υποθέσεις που ακολουθούν και θα εμπλουτιστεί με επιθετικότητα, ειρωνεία και ακραιφνείς συντηρητικές θέσεις με την προκάλυψη δήθεν της προάσπισης του δημοσίου συμφέροντος.

10. *Thompson v. Oklahoma*. *Supra*, υποσ. 1.

II. Η υπόθεση Stanford και Wilkins:¹¹ Η πλειοψηφία γίνεται μειοψηφία Επικράτηση σκληρών συντηρητικών θέσεων

Η υπόθεση αυτή δικάστηκε ένα χρόνο μετά την υπόθεση Thompson και οι κατηγορούμενοι είχαν την ατυχία να έχουν συμπληρώσει τα 16 και 17 χρόνια αντίστοιχα. Η ερώτηση που έπρεπε ν' απαντηθεί ήταν η ίδια, αν δηλαδή η επιβολή της θανατικής ποινής σε νέους της παραπάνω ηλικίας είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα.

A. Τα πραγματικά περιστατικά και η δικαστική πορεία της υπόθεσης

Η περίπτωση του Kevin Stanford αφορά τη δολοφονία, με πυροβόλο όπλο, της 20χρονης Baarbel Poore στο Jefferson County του Kentucky. Ο δράστης τέλεσε το έγκλημα του στις 27 Ιαν. 1981, όταν ήταν περίπου 17 χρόνων και 4 μηνών. Ο Stanford και ο συνένοχός του βίασαν και σοδόμισαν επανειλημένα το θύμα κατά τη διάρκεια και μετά από μία ληστεία στο πρατήριο βενζίνης όπου δούλευε η κοπέλα. Μετά τις πράξεις αυτές την οδήγησαν σε διπλανό απομονωμένο χώρο όπου ο Stanford την πυροβόλησε στο πρόσωπο εξ επαφής και πίσω από το κεφάλι. Αυτά που πήραν από το πρατήριο ήταν 300 πακέτα τσιγάρα, δύο γαλόνια πετρέλαιο και λίγο ρευστό. Ένας σωφρονιστικός υπάλληλος κατέθεσε ότι ο δράστης εξήγησε το φόνο με τον ακόλουθο τρόπο: «[Μου] είπε, ότι έπρεπε να την πυροβολήσω, γιατί έμενε στο διπλανό δωμάτιο και θα με αναγνώριζε. Υποθέτω ότι θα μπορούσα να τη δέσω ή κάτι τέτοιο ή να τη χτυπήσω και να της πω ότι αν αναφέρει κάτι, θα τη σκοτώναμε.... Μετά που ανέφερε αυτά άρχισε να γελά.»

Μετά από τη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου ανηλίκων, αποφασίστηκε ότι έπρεπε να μεταφερθεί και να υποστεί τη δίκη του ως ενήλικος, σύμφωνα με τη νομοθεσία του Kentucky και εφόσον είχε συμπληρώσει τα 16 χρόνια και επρόκειτο για σοβαρό αδίκημα. Το δικαστήριο βασίστηκε, επί πλέον, στις πολλές ανεπιτυχείς προσπάθειες του συστήματος να εμποδίσει το Stanford από την τέλεση νέων αδικημάτων και αποφάσισε ότι η μεταφορά ήταν για το καλύτερο συμφέρον του κατηγορουμένου και της κοινωνίας.

Ο Stanford καταδικάστηκε για ανθρωποκτονία από πρόθεση, για σοδομισμό πρώτου βαθμού, για ληστεία πρώτου βαθμού και για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και του επεβλήθη η ποινή του θανάτου και 45 χρόνια κάθειρξη.

11. *Stanford v. Kentucky Wilkins U. Missouri*, 492 US 109, S.Ct 2969 (1989).

Στην άλλη υπόθεση, ο Wilkins μαχαίρωσε τη Nancy Allen, μία μητέρα δύο παιδιών, 26 χρόνων που δούλευε ως ταμίας στο ψιλικατζίδικο που είχε με το David Allen στο Avondale του Missouri. Ο δράστης τέλεσε το φόνο στις 27 Ιουλίου 1985 όταν ήταν περίπου 16 χρόνων και 6 μηνών. Η έκθεση της αστυνομίας αναφέρει ότι το σχέδιο του Wilkins ήταν να ληστέψει το μαγαζί και να σκοτώσει όποιον βρισκόταν πίσω από το ταμείο γιατί «ένας σκοτωμένος δεν μπορεί να μιλήσει.» Κατά τη διάρκεια που ο συνένοχος του Wilkins, Patrick Stevens, κρατούσε το θύμα, ο πρώτος τη μαχαίρωσε με αποτέλεσμα να πέσει στο πάτωμα. Επειδή ο Stevens είχε πρόβλημα ν' ανοίξει το ταμείο, η κοπέλα του πρότεινε να τον βοηθήσει, αφήνοντας όμως έτσι το Wilkins να τη μαχαιρώσει εκ νέου τρεις φορές στο στήθος. Δύο από τις τρεις μαχαιριές διαπέρασαν την καρδιά του θύματος. Όταν η κοπέλα άρχισε να εκλιπαρεί για να τη λυπηθούν, ο Wilkins τη μαχαίρωσε ξανά 4 φορές στο λαιμό ανοίγοντας την αρτηρία της καρωτίδας. Αφού πήραν ποτά, τσιγάρα χαρτί περιτυλίγματος και περίπου 450 δολ. σε μετρητά, ο Wilkins και ο Stevens άφησαν την Allen να ξεψυχήσει στο πάτωμα.

Η μεταφορά της υπόθεσης στο δικαστήριο ενηλίκων έγινε με βάση τον ύπουλο χαρακτήρα της πράξης, τη δύναμη και τη βία που χρησιμοποιήθηκε, την ωριμότητα του κατηγορουμένου και την αποτυχία του συστήματος να διορθώσει το δράστη.

Ο Wilkins κατηγορήθηκε για φόνο πρώτου βαθμού και ένοπλη εγκληματική δράση. Παραδέχθηκε την ενοχή του και στο στάδιο της επιμέτρησης της ποινής τόσο ο εισαγγελέας όσο και ο κατηγορούμενος ζήτησαν την επιβολή της θανατικής ποινής.

Τα διάφορα στοιχεία έδειξαν ότι από τα 8 του χρόνια ο Wilkins μαινόβγαινε σε ιδρύματα υποδοχής ανηλίκων για διάφορες πράξεις όπως διαρρήξεις, κλοπές και εμπρησμούς, ότι αποπειράθηκε να σκοτώσει τη μητέρα του βάζοντας εντομοκτόνο σε capsules Tylenol. Άν και η κατάθεση του ψυχιάτρου έδειξε ότι ο Wilkins είχε «διαταραχές της προσωπικότητας», οι ειδικοί συμφώνησαν ότι είχε συνείδηση των πράξεών του και μπορούσε να διακρίνει το καλό από το κακό.

Το δικαστήριο επέβαλε τη θανατική ποινή στηριζόμενο στη σοβαρότητα της πράξης και τον προκλητικό και απάνθρωπο τρόπο που τελέστηκε το έγκλημα.

B. Κοινωνικό και ψυχολογικό υπόστρωμα

Στην περίπτωση Stanford, ο κατηγορούμενος, 17 χρόνων κατά την τέλεση της πράξης βρέθηκε από τους ειδικούς ότι είχε μια χαμηλή εσωτερική αξία και της κοινωνικής ηθικής. Είχε επίσης μία «ιδρυματική προσωπικότητα», και συνήθισε στην εγκληματική συμπεριφορά λόγω μιας χαοτικής οικογενειακής ζωής. Ότι είναι συγκινησιακά ανώριμος και ότι μπορεί ν' ακολουθήσει θεραπευτική αγωγή υπό τον όρο ότι θα πρό-

κειται για μακροπρόθεσμη ψυχοθεραπευτική παρέμβαση σε ανάδοχη οικογένεια.

Οι μάρτυρες κατέθεσαν ότι ο Stanford που ζούσε κοντά σε διάφορους συγγενείς άρχισε να χρησιμοποιεί ναρκωτικά από τα 13 χρόνια και αυτή η χρήση προκάλεσε αλλαγές της προσωπικότητας και του χαρακτήρα. Τοποθετήθηκε επανειλημμένα σε κέντρα μεταχείρισης χωρίς όμως επιτυχία.

Η άλλη περίπτωση του Wilkins παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες. Κατά τη διαδικασία της μεταφοράς στο δικαστήριο ενηλίκων λόγω του χαρακτήρα του και των συνθηκών τέλεσης, αναφέρθηκε ότι έδινε την εντύπωση ενός ωρίμου και έμπειρου ατόμου.

Ο Wilkins αρνήθηκε τη συνδρομή δικηγόρου και είπε στο δικαστήριο ότι προτιμούσε τη θανατική ποινή από τη φυλακή. Μετά την ακροαματική διαδικασία το δικαστήριο επέβαλε την ποινή του θανάτου. Ο Wilkins δεν προσέβαλε την απόφαση και εμπόδισε άλλους να το κάμουν για εκείνον. Όμως, το Ανώτατο Δικαστήριο του Missouri διέταξε αυτεπάγγελτα να εξετασθεί αν ο Wilkins ήταν σε θέση να παραιτηθεί από τα δικαιώματά του. Ο δικαστικός ψυχίατρος βρήκε ότι ο νέος υπέφερε από διανοητική διαταραχή που μπορούσε να επηρεάσει τη συμπεριφορά του.

Γ. Η απόφαση της πλειοψηφίας

Οι κατηγορούμενοι Stanford και Wilkins προσέβαλλαν την απόφαση, ισχυριζόμενοι ότι η επιβολή της θανατικής ποινής σε άτομα της ηλικίας τους είναι αντισυνταγματική.

Ασφαλώς, δεν μπορούν να ισχυριστούν κάτι τέτοιο για την περίοδο που ψηφίστηκε ο *Χάρτης των Δικαιωμάτων (Bill of rights)* διότι, την εποχή εκείνη, το κοινό δίκαιο (*common law*) αναγνώριζε το μαχητό τεκμήριο ότι ένας νέος 14 ετών δεν είχε την ικανότητα να τελέσει ένα σοβαρό αδίκημα. Δεδομένου ότι το τεκμήριο μπορούσε να ανατραπεί, θεωρητικά η ποινή του θανάτου μπορούσε να επιβληθεί σε οποιονδήποτε είχε συμπληρώσει τα 7 του χρόνια. Με βάση αυτή την παράδοση του *common law*, εκτελέστηκαν στις Η.Π.Α. τουλάχιστον 281 εγκληματίες κάτω των 18 ετών και 124 κάτω των 17 ετών.

Οι κατηγορούμενοι ισχυρίζονται επίσης ότι η ποινή τους είναι αντίθετη προς τις εξελισσόμενες ηθικές αρχές που προσδιορίζουν την πρόοδο μιας κοινωνίας. Το Ανώτατο Ακυρωτικό των Η.Π.Α., ερμήνευσε ανέκαθεν την 8η τροποποίηση του Συντάγματος (ποινή σκληρή και αήθης) με τρόπο δυναμικό και ευέλικτο. Για να διαπιστώσουν την εξέλιξη των ηθικών αρχών, οι δικαστές στηρίχθηκαν στις ιδέες της μοντέρνας αμερικανικής κοινωνίας ως σύνολο και όχι στις προσωπικές τους πεποιθήσεις. Ο δικαστής Scalia τονίζει ότι τέτοιες αποφάσεις δεν πρέπει ν' αφήνουν να δια-

φαίνεται ότι πρόκειται για υποκειμενικές απόψεις του κάθε δικαστή αλλά πρέπει να στηρίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια.

Σημαντικό επιχείρημα για την πλειοψηφία αποτελεί το γεγονός ότι οι περισσότερες πολιτείες των Η.Π.Α. που επιτρέπουν τη θανατική ποινή, την αναγνωρίζουν για ηλικίες άνω των 16 ετών.¹²

Απαντώντας στο επιχείρημα των κατηγορουμένων ότι έστω και αν οι νόμοι δεν δημιουργούν ένα εθνικό consensus ενάντια στη θανατική ποινή, αυτό συμβαίνει με την πρακτική εφαρμογή των νόμων, όταν δηλαδή τα ορκωτά δικαστήρια διστάζουν να επιβάλουν, στην πράξη, την ποινή του θανάτου, ο δικαστής Scalia τονίζει: Οι κατηγορούμενοι έχουν δίκιο όταν υποστηρίζουν ότι το ποσοστό των ατόμων κάτω των 18 ετών που καταδικάστηκαν σε θάνατο στις Η.Π.Α. παρουσιάζει σημαντική διαφορά από εκείνο των ατόμων άνω των 18 ετών. Για παράδειγμα, από το 1982 έως το 1986, στις 2106 θανατικές καταδίκες μόνον οι 15 αφορούσαν νέους κάτω των 16 ετών και 30 κάτω των 17 ετών. Επιπρόσθετα οι εκτελέσεις για εγκλήματα που τελέσθηκαν από άτομα κάτω των 18 ετών αποτελούν ένα ελάχιστο ποσοστό 2% του συνολικού αριθμού των εκτελέσεων που έγιναν μεταξύ 1642 και 1986: Η τελευταία εκτέλεση ατόμου που τέλεσε έγκλημα σε ηλικία κάτω των 17 ετών ανάγεται στο 1959.

Ο δικαστής Scalia πιστεύει όμως ότι, τέτοιου είδους στατιστικές έχουν μικρή αξία δεδομένου ότι και το ποσοστό των σοβαρών εγκλημάτων που τελούνται από νέους κάτω των 18 ετών είναι πολύ διαφορετικό (μικρότερο) από εκείνο των άνω των 18 ετών. Αλλά και αν υποθέσουμε ότι υπάρχει πραγματικά μία τέτοια διαφορά στο επίπεδο της θανατικής ποινής, αυτό δεν σημαίνει ότι η ποινή του θανάτου δεν πρέπει ποτέ να επιβάλλεται αλλά ότι πρέπει σπάνια να επιβάλλεται.

Ο εκπροσώπων την πλειοψηφία χαρακτηρίζει ως αβάσιμο το επιχείρημα των κατηγορουμένων όταν προσπαθούν να συνδέσουν τα 18 χρόνια με την απόκτηση των διαφόρων ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών (δικαίωμα του εκλέγειν, οδηγείν). Για τους δικαστές είναι εντελώς αβάσιμο να πιστεύουμε ότι κάποιος πρέπει να μπορεί να οδηγήσει ή να ψηφίσει για να μπορεί ν' αντιληφθεί ότι το να σκοτώσεις κάποιον είναι κακό.

Αλλά και αν ακόμα δεχθούμε ότι οι βαθμοί ωριμότητας ανάμεσα στις διάφορες ικανότητες και δραστηριότητες είναι συγκρίσιμοι και πάλι το γεγονός αυτό δεν επηρεάζει τα πράγματα. Διότι αυτοί οι νόμοι δεν σημαίνουν αυτόματα ότι όλοι όσοι δεν έχουν συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία είναι ανίκανοι να οδηγούν, να καταναλώνουν αλκοόλ ή να ψηφίζουν. Απλά σημαίνει ότι η μεγάλη πλειοψηφία δεν μπορεί να τα ασκήσει.

Το σύστημα καθορίζει, λοιπόν, χονδρικά, μία ηλικία και δεν μπορεί να προσδιορίσει ατομικά για κάθε περίπτωση πότε το άτομο είναι ώριμο να

12. *Tison v. Arizona*, 481 U.S. 137, 107 S.Ct. 1676 (1987).

ασκήσει το δικαίωμα. Αντίθετα, το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης βασίζεται σε κατ' εξοχήν εξατομικευμένες εκτιμήσεις. Ιδιαίτερα στο θέμα επιβολής της θανατικής ποινής ή εξατομικευμένη εκτίμηση κάθε περίπτωσης αποτελεί συνταγματική επιταγή.

Μετά την απόρριψη των παραπάνω επιχειρημάτων, οι κατηγορούμενοι επανέρχονται στηριζόμενοι σε διάφορες έρευνες της κοινής γνώμης, ενώσεων και συλλόγων που ενδιαφέρονται για το συγκεκριμένο θέμα. Στο σημείο αυτό, ο δικαστής *Scalia* δεν κρύβει την περιφρόνησή του: «Αρνούμεθα την πρόσκληση να στηρίξομε το συνταγματικό νόμο πάνω σε τέτοιες ανασφαλείς βάσεις.»¹³

Οι κατηγορούμενοι ισχυρίζονται, ακόμη, ότι η θανατική ποινή σε νέους 16 και 17 χρονών δεν εξυπηρετεί τους στόχους της ποινολογίας. Δεν εμποδίζει τους νέους από του να τελέσουν νέα αδικήματα, αφού οι διανοητικές τους ικανότητες είναι λιγώτερο ανεπτυγμένες και φοβούνται λιγώτερο το θάνατο. Επίσης δεν τη θεωρούν ως δίκαιη ανταπόδοση αφού, όντας πιο ανώριμοι έχουν μικρότερη συναίσθηση της ευθύνης τους.

Για τους δικαστές όμως της πλειοψηφίας το θέμα δεν τίθεται στο «κοινωνικο-ηθικό» ή «ηθικό-επιστημονικό» επίπεδο των στόχων της ποινής αλλά στη συγκεκριμένη ποινή αν δηλαδή είναι ή δεν είναι σκληρή και αήθη.

Πρέπει δηλαδή να προσδιορισθούν οι κοινωνικές αξίες που εξελίσσονται όπως πράγματι υπάρχουν και όχι όπως θα έπρεπε να είναι. Αν παραδεχθούμε, όπως ισχυρίζεται η μειοψηφία, ότι ανήκει στους δικαστές να καθορίσουν τα όρια εφαρμογής της 8ης Τροποποίησης του Συντάγματος τότε οι δικαστές πρέπει ν' αντικατασταθούν από μία επιτροπή φιλοσόφων-βασιλέων.

Συμπερασματικά, επομένως, δεν υφίσταται ένα εθνικό consensus στη σημερινή μοντέρνα κοινωνία που ν' απαγορεύει την επιβολή της θανατικής ποινής σε άτομα 16 ή 17 χρονών.

Δ. Η απόφαση της μειοψηφίας

Ο δικαστής *Brennan*, για την μειοψηφία, δηλώνει, κατηγορηματικά, από την αρχή:

«Πιστεύω ότι το να αφαιρέσουμε τη ζωή ενός ατόμου για έγκλημα που τέλεσε όταν ήταν κάτω των 18 ετών, αποτελεί σκληρή και αήθη και απαγορεύεται από την 8η Τροποποίηση του Συντάγματος.»

Η εξέταση της συνταγματικότητας μίας ποινής ξεκινά από την ανάλυση των διαφόρων νομοθεσιών καθώς και την εφαρμογή τους από τους δικαστές που καθορίζουν τις ποινές. Η ανάλυση δεν πρέπει να περιορισθεί σε κατηγοριοποιήσεις που έγιναν με βάση πεπαλαιωμένους νόμους

13. *Stanford v. Kentucky, Wilkins v. Missouri, supra* υποσημ. 2.

αλλά να επεκταθεί στην «ηθικοεπιστημονική προσέγγιση» που τόσο περιφρονεί ο δικαστής Scalia. Μόνον έτσι, ο δικαστής μπορεί να καταλήξει αν μία ποινή είναι υπερβολική και, συνταγματικά, δυσανάλογη.

Σημαντικό ρόλο πρέπει, επίσης, να παίζουν οι απόψεις οργανώσεων με εμπειρία σε σχετικά θέματα καθώς και οι επιλογές των Κυβερνήσεων άλλων πολιτισμένων χωρών.

Το επιχείρημα της πλειοψηφίας, ότι όσες Πολιτείες των Η.Π.Α. σιωπούν στη νομοθεσία τους επιτρέπουν έμμεσα την επιβολή της θανατικής ποινής δεν ευσταθεί καθ' όσον εδώ πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό θέμα που απαιτεί ξεκάθαρη θέση όταν, μάλιστα, η πλειοψηφία των Πολιτειών (27 για την περίπτωση του Stanford και 30 για το Wilkins) δεν επιτρέπουν την εκτέλεσή τους, ρητά και μόνον 18 Πολιτείες σιωπούν.

Απαντώντας στο επιχείρημα της πλειοψηφίας ότι, έστω και σπάνια τα ορκωτά δικαστήρια έχουν στο παρελθόν, επιβάλλει τη θανατική ποινή σε νέους, τονίζουν ότι δεν πρέπει να περιμένουμε να θεωρηθεί μία ποινή σκληρή και αήθης ομόφωνα από όλες τις Πολιτείες, για να λάβει θέση το Ακυρωτικό.

Η επιβολή της θανατικής ποινής σε νέους είναι αήθης. Οι νέοι εγκληματίες αποτελούν ένα πολύ μικρό μέρος του πληθυσμού που έχει καταδικασθεί σε θάνατο: 30 στους 2,186 καταδίκους ή ποσοστό 1,37%. Το 1982, 11 ανήλικοι καταδικάσθηκαν σε θάνατο: Το 1983, 9, το 1984, 6, το 1985, 5, το 1986, 7 και το 1987, 2. Επιπλέον οι δικαστές είναι πιο διστακτικοί στο να καταδικάσουν σε θάνατο τους νέους. Κατά την περίοδο 1982-1988, σε 97.086 συλλήψεις ενηλίκων για ανθρωποκτονία, η θανατική ποινή απαγγέλθηκε σε 1772 περιπτώσεις (ποσοστό 1,8%) ενώ σε 8.911 συλλήψεις ανηλίκων ο θάνατος επεβλήθη σε 41 περιπτώσεις (ποσοστό 0,5%).

Έγκυροι οργανισμοί όπως ο Αμερικάνικος Δικηγορικός Σύλλογος, το Εθνικό Συμβούλιο των δικαστών οικογενειακών δικαστηρίων, το Αμερικάνικό Ινστιτούτο Δικαίου αντιτίθενται στη δυνατότητα επιβολής της θανατικής ποινής σε άτομα κάτω των 18 ετών.¹⁴

Αν λοιπόν συγκεντρώσουμε τα διάφορα επιχειρήματα, βλέπουμε ότι η απόρριψη της θανατικής ποινής για νέους παραβάτες από την πλειοψηφία των Πολιτειών, η σπανιότητα επιβολής της στην πράξη από τους δικαστές, η θέση έγκυρων οργανώσεων μας ωθούν αποφασιστικά προς την άποψη ότι δεν είναι συνταγματικά αποδεκτό να επιμένουν ορισμένες Πολιτείες στην εφαρμογή της.

Στο σημείο αυτό, ο δικαστής Brennan περνά σε μία κατά μέτωπο κριτική των συντηρητικών απόψεων που εξέφρασε ο δικαστής Scalia σε ξεχωριστή όμως απόφαση όπου δεν συντάχθηκαν τα άλλα μέλη της πλειο-

14. Εδώ αναφέρονται τα πορίσματα της Διεθνούς Αμνηστίας.

ψηφίας. Του προσάπτει ότι αφήνει τον προσδιορισμό του πλαισίου εφαρμογής της 8ης Τροποποίησης του Αμερικανικού Συντάγματος στις πολιτικές πλειοψηφίες. Όμως ο βασικός στόχος του Χάρτη των Δικαιωμάτων ήταν να εμποδίσει από του να γίνουν ορισμένα θέματα αντικείμενα πολιτικής συναλλαγής. Να τα τοποθετήσει έξω από τις αρμοδιότητες των πλειοψηφιών και των επίσημων οργάνων και να τα καθιερώσει ως νομικές αρχές που θα πρέπει να εφαρμόζονται από τους ίδιους του δικαστές. Το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία, την ιδιοκτησία, την ελευθερία του λόγου, δεν μπορεί να είναι αντικείμενο συναλλαγών και εκλογών.

Ο δικαστής Brennan καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι η εκτέλεση νέων παραβατών προσβάλλει τις σύγχρονες αρχές ηθικής, γιατί η θανατική ποινή είναι δυσανάλογη όταν επιβάλλεται σε νέους και δεν επιτυγχάνει τους στόχους της.

Συμπερασματικές σκέψεις

Στην καθημερινή πρακτική, συχνά μία υπερβολή καταλήγει στον αντίποδα σε μία άλλη υπερβολή. Στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, για παράδειγμα, μία υπερβολική φιλελευθεροποίηση στο επίπεδο των οικονομικών εγγυήσεων ή της ποινής μπορεί να ακολουθηθεί από ένα κύμα συντηρητισμού που βασίζεται συχνά σε παρορμητικές και συγκυριακές αντιδράσεις ως συνέπεια της αύξησης ορισμένων μορφών εγκληματικότητας.

Στις Η.Π.Α., χώρας του αγγλοσαξωνικού δικαίου (common law) τα βασικά ατομικά δικαιώματα τυγχάνουν ουσιαστικής και πραγματικής προστασίας όχι μόνο από τα νομοθετικά κείμενα όπως συμβαίνει στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, αλλά και από τη δικαστική πρακτική. Δεν έχουμε παρά να αναφέρομε ορισμένα δικαιώματα του κατηγορουμένου όπως το δικαίωμα να κρατήσει τη σιωπή, να έχει την άμεση συνδρομή δικηγόρου, το δικαίωμα σε μία δίκαιη δίκη μέσα στα λογικά χρονικά όρια και άλλα.

Από την άλλη μεριά, οι διάφορες «ελευθερίες» όπως εκείνες της απόκτησης πυροβόλων όπλων δημιούργησαν μία ανεξέλεγκτη κατάσταση όσον αφορά τον έλεγχο της εγκληματικότητας. Μέλη του οργανωμένου εγκλήματος χρησιμοποιούν, μέσω αδρά αμοιβομένων δικηγόρων, τις οικονομικές «δυνατότητες» που τους προσφέρουν οι νόμοι και η νομολογία των δικαστηρίων, για να αποφύγουν τη σύλληψη, να αναβάλλουν τη δίκη, να διαπραγματευθούν μία κατώτερη ποινή ή κατηγορία (plea-bargaining). Συχνά επικίνδυνος εγκληματίας εκμεταλλεύονται την απουσία συντονισμού των ενεργειών των διαφόρων υπηρεσιών (αστυνομικών, εισαγγελικών, υγείας, πρόνοιας) και καταφέρνουν να μείνουν ελεύθεροι δημιουργώντας ένα πολύ υψηλό κίνδυνο τέλεσης νέων σοβαρών εγκλημάτων.

Ειδικότερα, όσον αφορά τη νεανική παραβατικότητα, βρίσκεται σε αύξηση και έξω από κάθε έλεγχο. Τα ναρκωτικά χρησιμοποιούνται πολύ ωρίς, οι νέοι μπορούν να αποκτήσουν εύκολα όπλα, έχουν υποδουλωθεί στα πρότυπα που τους μεταδίδει η τηλεόραση, ενώ οι γονείς δεν εξασφαλίζουν παρά μόνο στοιχειώδη φυσική παρουσία κοντά τους και το σχολείο αντιμετωπίζει μάλλον αδιάφορα και «επαγγελματικά» τα παιδιά.

Η κατάσταση επιδυνώνεται από την αδυναμία συγκερασμού των δύο προτύπων χειρισμού των προβλημάτων της νεότητας του «προνοιακού» και του «νομικού». Από τη μία πλευρά ο νέος έχει ανάγκη ειδικής μεταχείρισης και φροντίδας ενώ από την άλλη πρέπει να συνειδητοποιήσει τις ευθύνες του. Το αδιέξοδο είναι καταφανές.

Όλες αυτές οι συνθήκες δημιουργούν τους νέους παραβάτες (βιαστές, δολοφόνους εν ψυχρώ, ληστές, διαρρήκτες) οι οποίοι περνούν με μεγάλη ταχύτητα τα σκαλοπάτια της εγκληματικής καριέρας. Η χαώδης και ανεξέλεγκτη αυτή κατάσταση οδήγησε στη δημιουργία ενός έντονου φόβου του κοινού για το έγκλημα και ενός αισθήματος γενικής ανασφάλειας. Σε τέτοιες στιγμές εμφανίζονται συντηρητικές θέσεις που προασπίζουν, δήθεν το νόμο και την τάξη (law and order) προτείνουν και καθιερώνουν μέτρα, συχνά, οπισθοδρομικά στοχεύοντας την τιμωρία, την ανταπόδοση και τον εκφοβισμό του δράστη.

Όμως αν θέλουμε να δούμε τα πράγματα σε βάθος, είναι άραγε ο νέος υπεύθυνος και πόσο υπεύθυνος για την κατάσταση αυτή;

Το κύκλωμα της κοινωνίας, οικογένεια, σχολείο, Μ.Μ.Ε., ναρκωτικά, προετοιμάζουν σιγά-σιγά το νέο για τη δραματική κατάληξη.

Και όταν μετά από τόση παραμέληση, κακοποίηση και περιφρόνηση φθάσει το παιδί να εκδηλωθεί σαν ανθρωπόμορφο κτήνος βιάζοντας, σκοτώνοντας, ακρωτηριάζοντας «εν ψυχρώ», τότε φανερά ενοχλημένοι, ξυπνάμε και λέμε έκπληκτοι: «Μα είναι δυνατό αυτό το τέρας να προέρχεται από εμάς. Επομένως πρέπει να το εξουδετερώσουμε, να το εξοντώσουμε με τη βοήθεια της θανατικής ποινής αν χρειαστεί.

Στο κάτω-κάτω ένα ποσοστό 2% περίπου φυράματος ή σκάρτου πράγματος είναι απόλυτα αποδεκτό στις συναλλαγές».

Η στάση της αμερικάνικης κοινωνίας είναι καθαρά υποκριτική. Ενώ θα 'πρεπε να έχει την ευθύνη αποκατάστασης των ζημιών που προκάλεσε στο νέο-θύμα, κατεβάζει το δάχτυλο σαν τους ρωμαίους αυτοκράτορες στην αρένα για να δώσει την τελική λύση.

Όσον αφορά τη στάση των συντηρητικών δικαστών στο θέμα της θανατικής ποινής για τους νέους, μπορούμε να πούμε ότι, κλεισμένοι στον πύργο της ασφάλειας και της ευημερίας τους απορρίπτουν και παραπετούν, εφόσον έχουν την εξουσία, εκείνο που φοβούνται ότι μπορεί να τους βλάψει στηριζόμενοι σ' ένα δήθεν, consensus, των «τυχερών» που

διαβιούν υπό καλές υλικές συνθήκες. Οι ενοχλητικοί πρέπει να εξουδετερωθούν έστω και με την προσφυγή στην εσχάτη των ποινών.

Που είναι όμως οι καταγγελίες και διώξεις για παραμέληση παιδιών όταν έπρεπε να γίνουν και υπήρχε ακόμη χρονικό περιθώριο; Που είναι η υποχρέωση των πολιτών να καταγγέλουν άμεσα τις περιπτώσεις κακοποίησης παραμέλησης; Που είναι τα Κέντρα Υποδοχής κατάλληλα στελεχωμένα για να φροντίσουν όταν δεν είναι πολύ αργά;

Μόνο όταν έχουμε ήσυχη τη συνείδησή μας σ' αυτούς τους τομείς, τότε θα μπορέσουμε να επιρρίψουμε την ευθύνη στους νέους. Μέχρι τότε ασ προσπαθήσουμε να κάνουμε την αυτοκριτική μας σαν γονείς, δάσκαλοι, υπεύθυνοι λειτουργοί και πολίτες.